Живописець правди - Григір Тютюнник

Блискучим новелістом і повістярем увійшов у свідомість сучасного читача Григір Тютюнник - український письменник-прозаїк, перекладач, педагог. Представник покоління шістдесятників. Лауреат премії імені Лесі Українки, Державної премії імені Тараса Шевченка.

Його вважають сумлінням нашої літератури. Слідом за Коцюбинським, Стефаником, Васильченком і Косинкою він підніс українську новелу до висот художньої досконалості. Не через те, що цей літературний жанр обминали інші, ні, а, як і всі його попередники-вчителі, Григір Тютюнник так відгранив свої маленькі перлини, що вони сполучені воєдино, стали справжньою окрасою нашої літератури.

Сьогодні українську художню прозу не уявити без його, хай кількісно й не великої, але справді вагомої літературної спадщини.

Матеріал не є вичерпним, поданий із публікацій газет та журналів, збірників, довідників, художньої літератури, які є у фондах **Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара.** https://libgonchar.org/

Дорогою життя

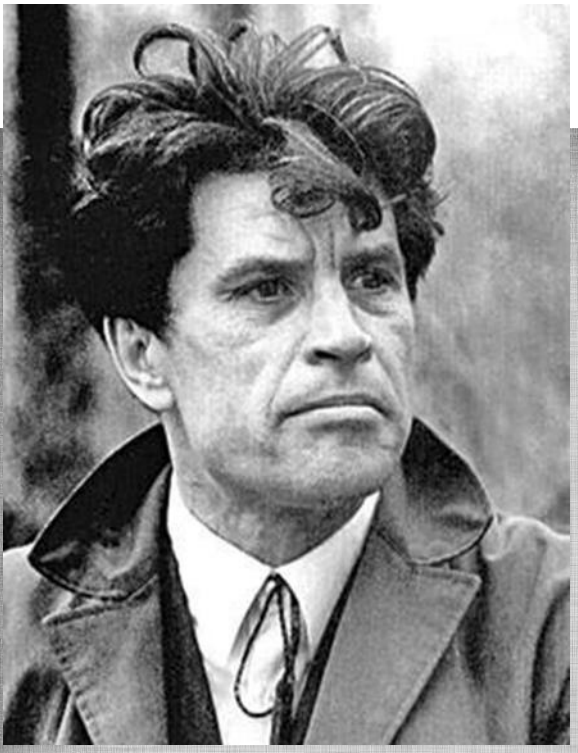

«Життя у мене таке складне і трудне…» — писав Григір Тютюнник.

Зовні ніби було все добре. Григір любив товариство, ніколи йому його не бракувало, швидко сходився з людьми, був дотепний, артистичний, твори випробовував «на публіці» — довіряв загалові... А в глибині душі був пекельний біль, який терзав безперестанно. «І що я в Господа за людина!!! Ні в чому немає мені ані міри, ані втіхи — ні в любові, ні в стражданні, ні в захопленнях, ні в сумі пекельному. Неприкаяний я. Все б вирвати з душі й оновитися, все б спочатку почати, та несила»,— так писав у щоденнику.

Для багатьох із тих, хто його знав, Григір Тютюнник так і залишиться письменником молодим, який тільки-но вийшов із юності, із важких післявоєнних літ, де рано гартувалися характери, де навіть підліткам аж надто діставалося життєвих навантаг, нерідко доводилось їм брати на себе нелегку ношу дорослих. Власне, про Григора можна було б сказати, що він із покоління космонавтів, адже, як і перші наші космонавти, майбутній письменник починав своє трудове життя з ремісничого училища, звідки одних доля посилала на навколоземні орбіти, на зоряні траси, а других покликало небо інших випробувань — небо мистецької творчості.

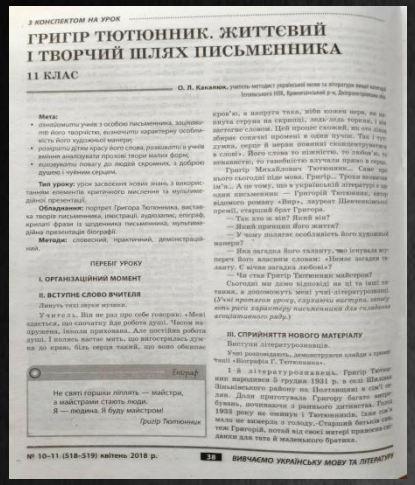

З КОНСПЕКТОМ НА УРОК

ГРИГІР ТЮТЮННИК. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПИСЬМЕННИКА

11 КЛАС

О. Л. Какалюк, учитель-методист української мови та літератури вищої категорії Іванківської НШ, Кривоозерський р-н, Миколаївська обл.

Мета:

- *ознайомити* учнів з особою письменника, зацікавити його творчістю, *ознайомити* характерну особливість його художньої манери;
- *розширити* думку про красу *вогнетворна*, *розвивати* в учнів вміння аналізувати прозові твори малих форм;
- *виховувати* повагу до людей скромних, з доброю душею і чуйним серцем.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань з використанням елементів критичного мислення та мультимедійної презентації.

Обладнання: портрет Григора Тютюнника, виставка творів письменника, інструкції, аудіозапис, епіграф, крилаті фрази із щоденника письменника, мультимедійна презентація біографії.

Методи: словесний, практичний, демонстраційний.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ВСТУПНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

Лунуть тихі звуки мотиву.

Учитель. Він не раз про себе говорив: «Мені здається, що спочатку йде робота душі. Часом надуживаю, інколи справжньою. Але постійна робота душі. І колись вагомі мить, що вигострилась дуже до краю, біль серця такий, що воно обкидає

Епіграф

Не святі горшки ліплять — майстри,
а майстрами стають люди.
Я — людина. Я буду майстром!

Григір Тютюнник

№ 10–11 (518–519) квітень 2018 р. 38 ВИВЧАЄМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТА ЛІТЕРАТУРУ

Какалюк О. Григір Тютюнник. Життєвий і творчий шлях письменника / О. Какалюк // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2018. – № 10-11. – С. 38-43.

Матеріал для ознайомлення учнів шкіл з особистістю письменника; виховання у дітей поваги до людей скромних, з доброю душею і чуйним серцем.

Конспект може бути використаний учителями-словесниками.

18 ВЕЛИКІ УКРАЇНЦІ Січень 2017 р.

"МАЛО – БАЧИТИ.

Основним секретом творчості Григора Тютюнника була душа, повна болю

НАЙДОРОЖЧИМИ ТЕМАМИ ДЛЯ МИТЦЯ БУЛИ ДОБРОТА, САМО-ВІДДАНІСТЬ І МИЛОСЕРДЯ ЛЮДСЬКОЇ ДУШІ В НАЙРІЗНОМАНІТНІШИХ ЇЇ ВИЯВАХ. ЙОГО ГЕРОЇ ЗАВЖДИ ТАК ЩИРО ЛЮБИЛИ ЗЕМЛЮ, ПРИРОДУ, ПРАЦЮ, А ПОНАД УСЕ – ТВОРИЛИ ДОБРО.

Почав творити Григір російською мовою, що ймовірно пов'язано з його прийомним вихованням.

Козак Х. «Мало – бачити. Мало – розуміти. Треба любить» / Х. Козак // Історія +. – 2017. – січ. (№ 1). – С. 18-19.

Нарис розповідає, що основним секретом творчості Григора Тютюнника була його душа, повна болю. Йдеться про важку долю письменника, його поривання до правди й свободи, за які довелось заплатити життям.

Стаття допоможе дослідникам і біографам.

На життєвих перехрестях

Зоря Полтавщини

Вигнанець з власної волі: Василь, син Григора, і його правда

Литвин Н. Вигнанець з власної волі: Василь, син Григора, і його правда / Н. Литвин // Зоря Полтавщини. – 2021. – 22 жовт. – С. 2-3.

У статті інтерв'ю дає Василь Григорович Тютюнник. У ньому розповідає про батька, його принципи, віру в людей та безграничну любов до них. Спогади сина Григора Тютюнника дають можливість поглянути на письменника крізь призму сім'ї.

Стаття допоможе дослідникам біографії прозаїка.

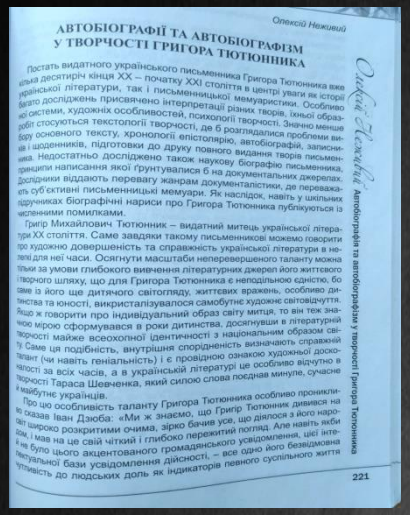

Олексій Неживий

АВТОБІОГРАФІЇ ТА АВТОБІОГРАФІЗМ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Постать видатного українського письменника Григора Тютюнника вже кінця десятиріч кінця XX – початку XXI століття в центрі уваги як історії української літератури, так і письменницької мемуаристики. Особливо багато досліджень присвячено інтерпретації різних творів, їхньої образної системи, художніх особливостей, психології творчості. Значно менше робіт стосуються текстологічі творчості, де б розглядалися проблеми вибору основного тексту, хронології епістолярію, автобіографій, записників, щоденників, підготовки до друку повного видання творів письменника. Недостатньо досліджено також наукову біографію письменника, принципи написання якої ґрунтувалися б на документальних джерелах. Дослідники віддають перевагу жанрам документалістики, де переважають суб'єктивні письменницькі мемуари. Як наслідок, навіть у шкільних підручниках біографічні нариси про Григора Тютюнника публікуються із численними помилками.

Григір Михайлович Тютюнник – видатний митець української літератури XX століття. Саме завдяки такому письменникові можемо говорити про художню довершеність та справжність української літератури в нелегкі для неї часи. Осягнути масштаби неперевершеного таланту можна тільки за умови глибокого вивчення літературних джерел його життєвого і творчого шляху, що для Григора Тютюнника є неподільною єдністю, бо саме з його ще дитячого світогляду, життєвих вражень, особливо дитинства та юності, викристалізувалося самобутнє художнє світовідчуття. Якщо ж говорити про індивідуальний образ світу митця, то він теж значною мірою сформувався в роки дитинства, досягнувши в літературній творчості майже всеохопної ідентичності з національним образом світу. Саме ця подібність, внутрішня спорідненість визначають справжній талант (чи навіть геніальність) і є провідною ознакою художньої досконалості за всіх часів, а в українській літературі це особливо відчутно в творчості Тараса Шевченка, який силою слова поєднав минуле, сучасне й майбутнє українців.

Про цю особливість таланту Григора Тютюнника особливо проникливо сказав Іван Дзюба: «Ми ж знаємо, що Григір Тютюнник дивився на світ широко розкритими очима, зірко бачив усе, що діялося з його народом, і мав на це свій чіткий і глибоко переживний усвідомлення, цей інтерес, і не було цього акцентованого громадянського усвідомлення, цієї інтуїтивної бази усвідомлення дійсності, – все одно його життя чутливість до людських доль як індикаторів певного суспільного життя

221

Автобіографія та автобіографізм у творчості Григора Тютюнника

Неживий О. Автобіографії та автобіографізм у творчості Григора Тютюнника / О. Неживий // Полтавська криниця. – 2018. – № 1-2. – С. 221-235.

Нарис, представлений у спогадах Григора Тютюнника, про дитинство, молодість і становлення як автора. Автор докладно описує тяжку післявоєнну долю письменника.

Стаття стане в нагоді усім поціновувачам творчості Григора Тютюнника.

16 ЕПІСТОЛЯРІЙ

Українська літературна газета

БРАТИ ГРИГОРІЙ І ГРИГІР ТЮТЮННИКИ: «ПАМ'ЯТЬ, ЯК ВИШНЕВИЙ ЦВІТ...»

Григорій / Григір Тютюнники

Неживий О. Брати Григорій і Григір Тютюнники: «Пам'ять, як вишневий цвіт…»/ О. Неживий // Українська літературна газета. – 2019. – 15 берез. – С. 16.

Це епістолярій представлений у листах Олени Федотівни Черненко, дружини Григорія Тютюнника. У матеріалі пропонується докладна біографія життя братів-письменників.

Стаття стане в нагоді усім поціновувачам творчості Григора Тютюнника.

12 ПЕРІОДИКА Літературна Україна

Григір Тютюнник: правда перемогла

Жіноча доля у письменницькому епістолярії

Неживий О. Григір Тютюнник: правда перемогла / О. Неживий // Літературна Україна. – 2018. – 22 лют. – С. 12.

Дана публікація – життєпис у письменницькому епістолярії. Автор зібрав та впорядкував листування Григора Тютюнника з Феодосієм Роговим, Володимиром Калашником, Леонідом Коваленком та багатьма іншими.

Матеріал представлений для широкого загалу читачів.

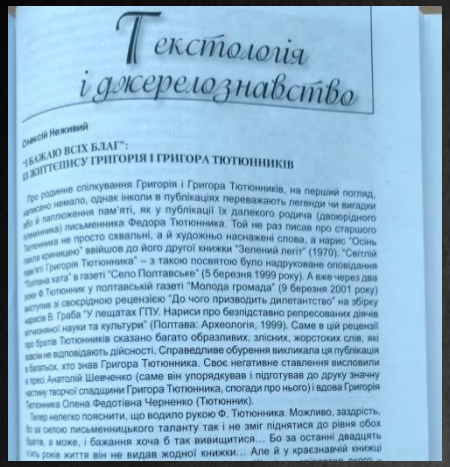

Текстологія і джерелознавство

Олексій Неживий

«І БАЖАЮ ВСІХ БЛАГ»: ІЗ ЖИТТЄПИСУ ГРИГОРІЯ І ГРИГОРА ТЮТЮННИКІВ

Про родинне спілкування Григорія і Григора Тютюнників, на перший погляд, написано немало, однак інколи в публікаціях переважають легенди чи вигадки або й наклепження пам'яті, як у публікації їх далекого родича (двоюрідного племінника) письменника Федора Тютюнника. Той не раз писав про старшого Тютюнника не просто схвальні, а й художньо наснажені слова, а нарис "Осінь моєї кринницею" ввійшов до його другої книжки "Зелений легіт" (1970). "Світлий пам'ять Григорія Тютюнника" — з такою посвятою було надруковане оповідання "Полтава хата" в газеті "Село Полтавське" (5 березня 1999 року). А вже через два роки Ф.Тютюнник у полтавській газеті "Молодій громаді" (9 березня 2001 року) виступив зі своєрідною рецензією "До чого призводить дилетантство" на збірку нарисів В. Граба "У лещатах ГПУ. Нариси про безпідставно репресованих діячів вітчизняної науки та культури" (Полтава: Археологія, 1999). Саме в цій рецензії про братів Тютюнників сказано багато образливих, злісних, жорстоких слів, які зовсім не відповідають дійсності. Справедливе обурення викликала ця публікація в багатьох, хто знав Григора Тютюнника. Своє негативне ставлення висловили в пресі Анатолій Шевченко (саме він упорядкував і підготував до друку значну частину творчої спадщини Григора Тютюнника, спогади про нього) і вдова Григорія Тютюнника Олена Федотівна Черненко (Тютюнник).

Тепер нелегко пояснити, що водило рукою Ф. Тютюнника. Можливо, заздрість, бо за силою письменницького таланту так і не зміг піднятися до рівня обох братів, а може, і бажання хоча б так вивищитися... Бо за останні двадцять п'ять років життя він не видав жодної книжки... Але й у краєзнавчій книжці

РЕПЛІКА

Ім'я Григора Тютюнника партійній приватизації не підлягає!

Олексій НЕЖИВИЙ, письменник, доктор філологічних наук, професор

З "Літературної України" за 13 жовтня 2016 р. дізнаюся, що з ініціативи Аграрної партії України та видавництва "Самміт-книга" започатковано літературний конкурс "Село — земля нашого родоводу". А ще зазначено, що конкурс розрахований на українськомовних авторів від 15 до 35 років, що працюють у жанрах поезії та прози. Однак найбільше здивування і обурення викликає те, що черговий партійно-видавничий конкурс чомусь нарекли іменем Григора Тютюнника. Те, що сам конкурс не для українських, а для "українськомовних" авторів ще можна було б якось перетерпіти, тим паче серед членів журі видатна літературна й літературознавча ерудитка, а голова Аграрної партії "повісті", "романи"... Слава Богу, що не дійшло хоч до епопей!

Не знаю, не збагну, як можна навернути душу, як рука підіймається писати про нішо? Як можна вмотивовувати це психологічно? Ну, графомани — там зрозуміло. Ці завжди писали аби писати. А то ж і люди з іскрою Божою покотилися з гори, як гниливі з груші, що росте на косогір'ї. Словесний потоп! Нижуть, плетуть, клепають, зшивають ковдру зі старих клаптиків, як старші, потім збувають це шитво на полиці магазинів, а собі купують машини, хати, заводять поточні рахунки...

Оце й називається життям!"

Думається, про той страхітливий для української літератури час мусить пам'ятати і голова журі Герой України Іван Драч.

До речі, організатори конкурсу навіть спромоглися на досить своєрідний аналітичний (літературо-

ГРИГІР ТЮТЮННИК: ПЕРЕРВАНИЙ ПОЛІТ

ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Валентина САМЧЕНКО

ЖИТТЯ НА АНДРІЇВСЬКОМУ УЗВОЗІ

ІГОР ПАВЛЮК: ЖИТТЯ У ТВОРЧОСТІ І ТВОРЧІСТЬ У ЖИТТІ

08

Неживий О. «І бажаю всіх благ»: із життєпису Григорія і Григора Тютюнника / О. Неживий // Слово і час. – 2007. – № 2. – С. 77-83.

Дана стаття про родинне спілкування, відносини та розбіжності у характерах Григорія і Григора Тютюнників.

Саме краєзнавчі дослідження дають змогу всебічно говорити про стосунки братів Тютюнників, автобіографізм їх творчості.

Неживий О. Ім‘я Григора Тютюнника партійній приватизації не підлягає! / О. Неживий // Слово Просвіти. – 2016. – 3-9 листоп. (ч. 44). – С. 13.

Дана публікація описує своєрідність характеру Григора Тютюнника. Згадується лист письменника до Феодосія Рогового.

Стаття допоможе дослідникам біографії прозаїка.

Самченко В. Григір Тютюнник: перерваний політ / В. Самченко // Українська літературна газета. – 2021. – 19 листоп. – С. 1.

Стаття присвячена 90-річчю від дня народження Григора Тютюнника. У ній йдеться про велич таланту та особистості письменника, його нелегке життя та творчу долю.

Матеріал може бути використаний дослідниками та журналістами.

Додаткові електронні ресурси

1. Біографія Григора Тютюнника [Електронний ресурс] // УкрЛіб : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://www.ukrlib.com.ua/bio/author.php?id=110 (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
2. Григір Тютюнник – Біографія [Електронний ресурс] // Бібліотека української літератури : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://ukrclassic.com.ua/katalog/t/tyutyunnik-grigir/909-grigir-tyutyunnik-biografiya (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
3. Григір Тютюнник – Біографія (СКОРОЧЕНО) [Електронний ресурс] // Українська література : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://ukrclassic.com.ua/katalog/t/tyutyunnik-grigir/2321-grigir-tyutyunnik-biografiya-skorocheno (дата звернення : 22.11.2021). – Назва з екрана.
4. Григір Тютюнник біографія коротко [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://dovidka.biz.ua/grigir-tyutyunnik-biografiya-stislo (дата звернення : 22.11.2021). – Назва з екрана.
5. Тютюнник Григір Михайлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тютюнник_Григір_Михайлович (дата звернення : 24.11.2021). – Назва з екрана.

Золоті сторінки творчості

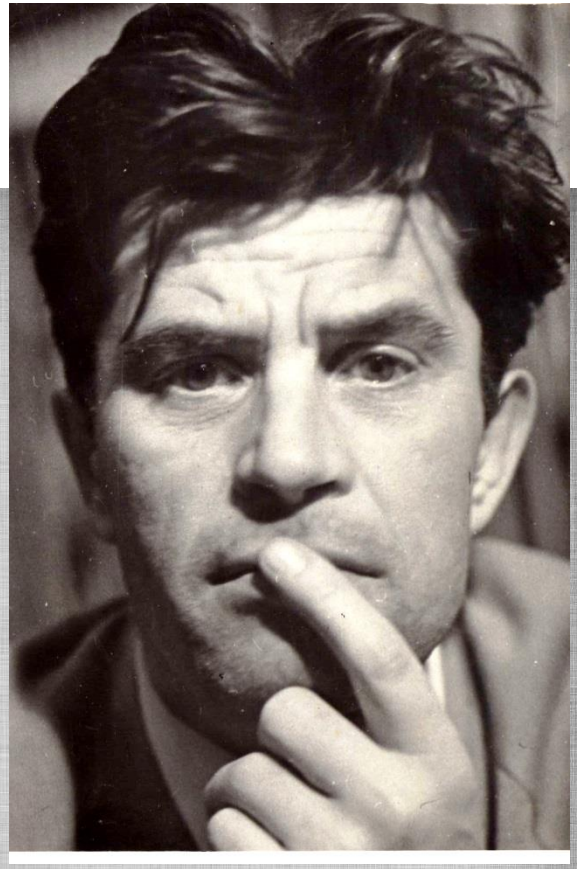

У нашій літературі він один: з таким іменем, такою долею і таким… братським до кожного слова його ставленням.

Григір Тютюнник прийшов у літературу, володіючи всіма її професійними таємницями, бо знав, що немає ніяких інших таємниць, є лише одвічна таїна любові до людини. Немає таємниці підробки під правду, є таємниця правди. Немає загадки злості, є загадка доброти. Немає загадки вульгарності, є загадка благородства. Григір Тютюнник писав не для того, щоб розповісти людям про людину, а щоб обов'язково допомогти зрозуміти в ній щось таке, що вже ніколи не повториться в іншій людині.

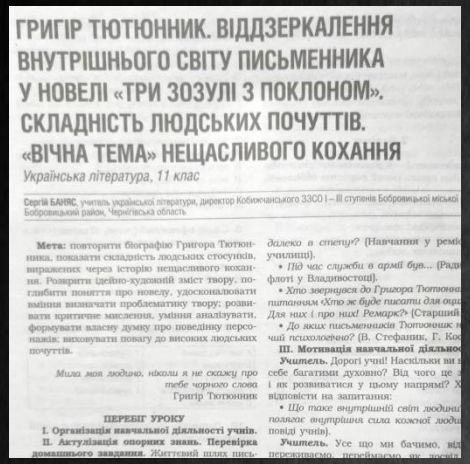

ГРИГІР ТЮТЮННИК. ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ПИСЬМЕННИКА У НОВЕЛІ «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ». СКЛАДНІСТЬ ЛЮДСЬКИХ ПОЧУТТІВ. «ВІЧНА ТЕМА» НЕЩАСЛИВОГО КОХАННЯ

Українська література, 11 клас

Сергій БАНЯС, учитель української літератури, директор Кобижчанського ЗЗСО І – ІІІ ступенів Бобровицької міської ... Бобровицький район, Чернігівська область

Мета: повторити біографію Григора Тютюнника, показати складність людських стосунків, виражених через історію нещасливого кохання. Розкрити ідейно-художній зміст твору, поглибити поняття про новелу, удосконалювати вміння визначати проблематику твору; розвивати критичне мислення, уміння аналізувати, формувати власну думку про поведінку персонажів; виховувати повагу до високих людських почуттів.

Мила моя людино, наколи я не скажу про
тебе чарного слова
Григір Тютюнник

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організація навчальної діяльності учнів.

ІІ. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання. Життєвий шлях письм...

далеко в степу? (Навчання у ремі... училищі).

• *Під час служби в армії був...* (Ра... флоті у Владивостоці).

• *Хто звернувся до Григора Тютюнна... питанням «Хто же буде писати для ди... Для нас і про нас? Ремарк?»* (Старший ...

• *До яких письменників Тютюнник м... чий психологічно?* (В. Стефаник, Г. Ко...

ІІІ. Мотивація навчальної діяльно...

Учитель. Дорогі учні! Наскільки ви ... себе багатими духовно? Від чого це ... і як розвиватися у цьому напрямі? Х... відповісти на запитання:

• *Що таке внутрішній світ людини ... полягає внутрішня сила кожної люди...* повіді учнів).

Учитель. Усе що ми бачимо, від... переживаємо, перефразуємо, як досві...

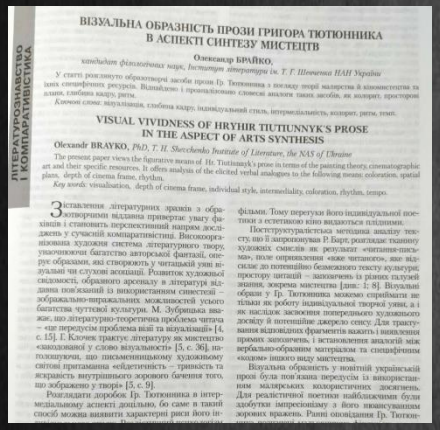

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО І КОМПАРАТИВІСТИКА

ВІЗУАЛЬНА ОБРАЗНІСТЬ ПРОЗИ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА В АСПЕКТІ СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ

Олександр БРАЙКО,
кандидат філологічних наук, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

У статті розглянуто образотворчі засоби прози Гр. Тютюнника з погляду теорії малярства й кіномистецтва та їх специфічних ресурсів. Віднайдено і проаналізовано словесні аналоги таких засобів, як колорит, просторові плани, глибина кадру, ритм.

Ключові слова: візуалізація, глибина кадру, індивідуальний стиль, інтермедіальність, колорит, ритм, темп.

VISUAL VIVIDNESS OF HRYHIR TIUTIUNNYK'S PROSE IN THE ASPECT OF ARTS SYNTHESIS

Olexandr BRAYKO, *PhD, T. H. Shevchenko Institute of Literature, the NAS of Ukraine*

The present paper views the figurative means of Hr. Tiutiunnyk's prose in terms of the painting theory, cinematographic art and their specific resources. It offers analysis of the elicited verbal analogues to the following means: coloration, spatial plans, depth of cinema frame, rhythm.

Key words: visualization, depth of cinema frame, individual style, intermediality, coloration, rhythm, tempo.

Зіставлення літературних образів з образотворними віддавна привертає увагу фахівців і становить перспективний напрям дослідженень у сучасній компаративістиці. Високоорганізована художня система літературного твору, уможливлюючи багатство авторської фантазії, оперує образами, які сприймають у читацькій уяві візуальні чи слухові асоціації. Розвиток художньої свідомості, обраного арсеналу в літературі віддавна пов'язаний із використанням синестезії: зображально-виражальних можливостей усього багатства чуттєвої культури. М. Зубрицька вважає, що літературно-теоретична проблема читача – «це передусім проблема візії та візуалізації» [4, с. 15]. І. Клочек трактує літературу як мистецтво «заволоділо у слово візуальності» [5, с. 36], наголошуючи, що письменницькому художньому світові притаманна «візуєтичність – тривкість та яскравість внутрішнього зорового бачення того, що зображено у творі» [5, с. 9].

Розглядати доробок Гр. Тютюнника в інтермедіальному аспекті доцільно, бо саме в такий спосіб можна виявити характерні риси його інф... фільма». Тому перегуки його індивідуальної поетики з естетикою кіно видаються плідними.

Постструктуралістська методика аналізу тексту, по її запропонувати Р. Барт, розглядає тканину художніх смислів як результат «читання-письма», поле оприявлення «вже читаного», яке відсилає до потенційно безмежного тексту культури; простору цитацій – залежність із різних галузей знання, жерела мистецтва [цит. 1; 8]. Візуальні образи у Гр. Тютюнника можемо сприймати не тільки як роботу індивідуальної творчої уяви, а і як наслідок засвоєння попереднього художнього досвіду й потенційне джерело сенсу. Для трактування відповідних фрагментів важить і виявлення прямих запозичень, і встановлення аналогій між вербально-образним матеріалом та специфічним «кодом» іншого виду мистецтва.

Візуальна образність у новітній українській прозі була пов'язана передусім із використанням малярських кольористичних досягнень. Для реалістичної поетики найближчими були здобутки імпресіонізму з його ймовірнішим зоровим враженням. Ранні оповідання Гр. Тютюн...

Літературний вернісаж

90 років від дня народження Григіра Тютюнника

Він писав не всю правду, а тільки її половину...

Український письменник-прозаїк, перекладач, представник покоління шістдесятників Григір Тютюнник народився в селі Шелідівка Яньківського району, що на Полтавщині. Літературне ім'я письменника обрав, щоб відрізнятися від старшого брата Григорія Тютюнника. Григорій-молодший вирішив торувати власний шлях у літературі й почав підписуватися Григором.

У 1974 році, його занесли в чорний список для всіх видавництв. Його ім'я стало забороненим у будь-яких публікаціях. Сам письменник переживав це дуже складно, і говорив, що він писав тільки половину правди, а якщо б він написав всю, то його напевно вбили б.

Письменник не любив сидіти у великих містах. Тютюнник постійно подорожував селами України, адже там можна було почути рідну мову.

У 1951–1955 роках Григір служив радистом на Тихоокеанському флоті. Після демобілізації він працював токарем в залізничному депо на Луганщині.

«А далі щасливі п'ять років навчання в університеті на філологічному факультеті – те, що я й любив», – писав письменник.

Перша його книжка «Зав'язь» вийшла 1966 року . Вона була однією з тих

Баняс С. Григір Тютюнник. Віддзеркалення внутрішнього світу письменника у новелі «Три зозулі з поклоном». Складність людських почуттів. «Вічна тема» нещасливого кохання / С. Баняс // Українська мова та література в школах України. – 2019. – № 1-2. – С. 36-39.

Матеріал розкриває ідейно-художній зміст твору, поглиблює поняття про новелу, удосконалює вміння визначати проблематику твору.

Стаття стане в нагоді викладачам та учителям.

Брайко О. Візуальна образність прози Григора Тютюнника в аспекті синтезу мистецтв / О. Брайко // Диво. – 2016. – № 11. – С. 35-40.

У статті розглянуто образотворчі засоби прози Г. Тютюнника з погляду теорії малярства й кіномистецтва та їх специфічних ресурсів. Віднайдено і проаналізовано словесні аналоги таких засобів, як колорит, просторові плани, глибина кадру, ритм.

Матеріал стане в нагоді викладачам та студентам.

Він писав не всю правду, а тільки її половину… // Шкільна бібліотека. – 2021. – № 11. – С. 45-49.

Матеріал, присвячений творчості Григора Тютюнника. В ньому викладено стислі перекази новел автора.

Конспект може бути використаний учителями-словесниками та студентами.

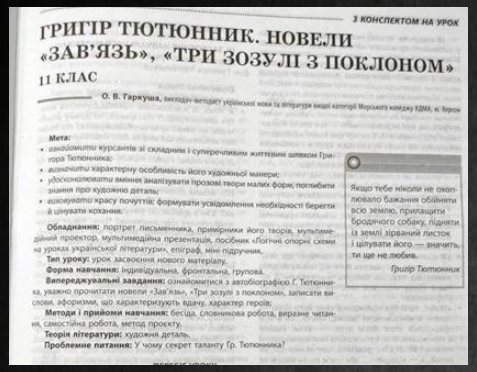

З КОНСПЕКТОМ НА УРОК

ГРИГІР ТЮТЮННИК. НОВЕЛИ «ЗАВ'ЯЗЬ», «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ»

11 КЛАС

О. В. Гаркуша, викладач-методист української мови та літератури вищої категорії Морського коледжу ХДМА, м. Херсон

Мета:
- *ознайомити* курсантів зі складним і суперечливим життєвим шляхом Григора Тютюнника;
- *визначити* характерну особливість його художньої манери;
- *удосконалювати* вміння аналізувати прозові твори малих форм; поглибити знання про художню деталь;
- *виховувати* красу почуттів; формувати усвідомлення необхідності берегти й цінувати кохання.

Якщо тебе ніколи не оволодівало бажання обійняти всю землю, прилащити бродячого собаку, підняти із землі зірваний листок і цілувати його — значить, ти ще не любив.

Григір Тютюнник

Обладнання: портрет письменника, примірники його творів, мультимедійний проектор, мультимедійна презентація, посібник «Логічні опорні схеми на уроках української літератури», епіграф, міні-підручник.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Форма навчання: індивідуальна, фронтальна, групова.

Випереджувальні завдання: ознайомитися з автобіографією Г. Тютюнника, уважно прочитати новели «Зав'язь», «Три зозулі з поклоном», записати вислови, афоризми, що характеризують вдачу, характер героїв.

Методи і прийоми навчання: бесіда, словникова робота, виразне читання, самостійна робота, метод проекту.

Теорія літератури: художня деталь.

Проблемне питання: У чому секрет таланту Гр. Тютюнника?

Гаркуша О. Григір Тютюнник. Новели «Зав‘язь», «Три зозулі з поклоном» / О. Гаркуша // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2020. – № 10-12. – С. 53-61.

Мета даної публікації – ознайомити учнів з характерними особливостями художньої манери Григора Тютюнника через його творчість.

Конспект може бути використаний вчителями і викладачами.

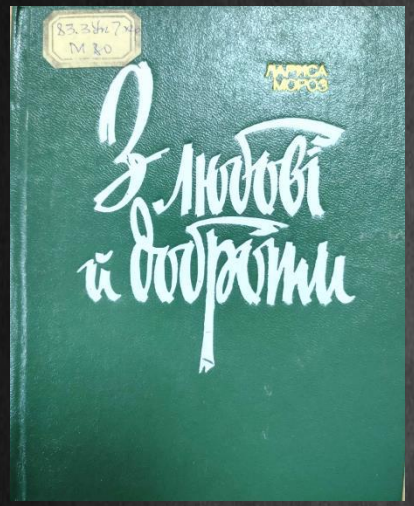

Мороз Л. З любові й доброти / Л. Мороз. – Київ : Радянський письменник, 1984. – 182 с.

Автор докладно аналізує оповідання й повісті, їх ідейно-тематичні особливості і мистецьку самобутність.

Розрахована на широке коло читачів.

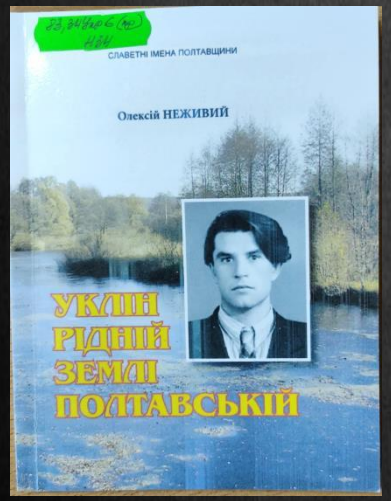

Неживий О. Уклін рідній землі полтавській: посібник для вчителів / О. Неживий. – Полтава : Полтавський літератор, 2015. – 96 с.

Літературно-краєзнавчий нарис про славетного полтавця, Шевченківського лауреата, видатного письменника Григора Тютюнника грунтується на літературних та історичних джерелах.

Посібник рекомендовано вчителям, студентам, краєзнавцям.

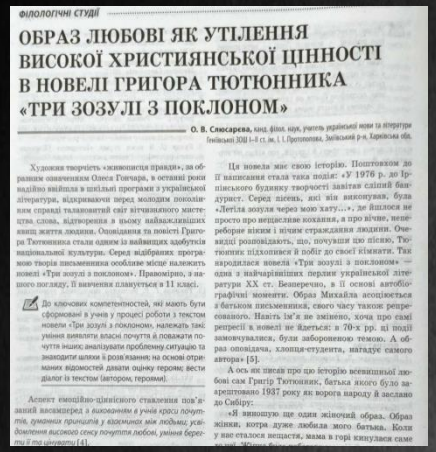

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

ОБРАЗ ЛЮБОВІ ЯК УТІЛЕННЯ ВИСОКОЇ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЦІННОСТІ В НОВЕЛІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ»

О. В. Слюсарєва, канд. філол. наук, учитель української мови та літератури Гнеївської ЗОШ І–ІІ ст. ім. І. І. Протопопова, Зміївський р-н, Харківська обл.

Художня творчість «живописця правди», за образним означенням Олеся Гончара, в останні роки надійно вийшла в шкільні програми з української літератури, відкриваючи перед молодим поколінням справді талановитий світ вічнозеленого мистецтва слова, відтворення в ньому найважливіших років життя людини. Оповідання та повісті Григора Тютюнника стали одним із найвищих здобутків національної культури. Серед відібраних програмою творів письменника особливе місце належить новелі «Три зозулі з поклоном». Правомірно, з нашого погляду, її вивчення планується в 11 класі...

До ключових компетентностей, які мають бути сформовані в учнів у процесі роботи з текстом новели «Три зозулі з поклоном», належать такі: уміння виявляти власні почуття й поважати почуття інших; аналізувати проблему/ситуацію за знаходитті шляхів й розв'язання на основі отриманих відомостей давати оцінку героям; вести діалог із текстом (автором, героями).

Аспект емоційно-ціннісного ставлення пов'язаний насамперед з виконанням в учнів кроки почуттів, дотримки принципів у взаємних між людьми; усвідомлення високого сенсу почуття любові, уміння берегти й не цінувати (4).

Ця новела має свою історію. Поштовхом до її написання стала така подія: «У 1976 р. до Ірпінського будинку творчості завітав сліпий бандурист. Серед пісень, які він виконував, була «Летіла зозуля через мою хату...», де йшлося не просто про вищесливе кохання, а про вічне, незаборане віками і нічим страждання людини. Очевидці розповідають, що, почувши цю пісню, Тютюнник підхопився й побіг до своєї кімнати. Так народилася новела «Три зозулі з поклоном» — одна з найкращих перлин української літератури XX ст. Безперечно, в її основі автобіографічні моменти. Образ Михайла асоціюється з батьком письменника, свого часу також репресованого. Навіть ім'я не змінено, хоча про самі репресії в новелі не йдеться: в 70-х рр. ці події замовчувалися, були забороненою темою. А образ оповідача, хлопця-студента, нагадує самого автора» [5].

А ось як звела про цю історію всевишньої любові сам Григір Тютюнник, батька якого було заарештовано 1937 року як ворога народу й заслано до Сибіру:

«Я вивожую ще один жіночий образ. Образ жінки, котра дуже любила мого батька... Коли у нас сталося нещастя, мама в горі кинулася саме

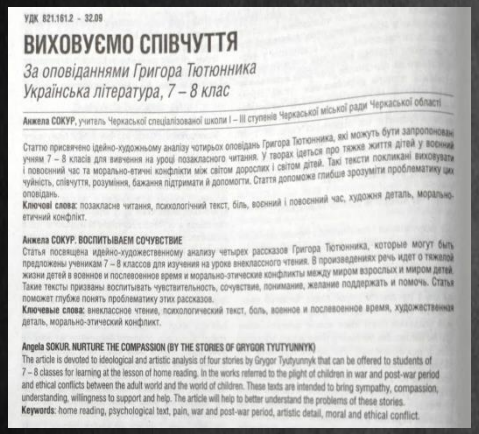

УДК 821.161.2 - 32.09

ВИХОВУЄМО СПІВЧУТТЯ

За оповіданнями Григора Тютюнника
Українська література, 7 – 8 клас

Анжела СОКУР, учитель Черкаської спеціалізованої школи І – ІІІ ступенів Черкаської міської ради Черкаської області

Статтю присвячено ідейно-художньому аналізу чотирьох оповідань Григора Тютюнника, які можуть бути запропоновані учням 7 – 8 класів для вивчення на уроці позакласного читання. У творах ідеться про тяжке життя дітей у воєнний і повоєнний час та морально-етичні конфлікти між світом дорослих і світом дітей. Такі тексти покликані виховувати чуйність, співчуття, розуміння, бажання підтримати й допомогти. Стаття допоможе глибше зрозуміти проблематику цих оповідань.

Ключові слова: позакласне читання, психологічний текст, біль, воєнний і повоєнний час, художня деталь, морально-етичний конфлікт.

Анжела СОКУР. ВОСПИТЫВАЕМ СОЧУВСТВИЕ

Статья посвящена идейно-художественному анализу четырех рассказов Григора Тютюнника, которые могут быть предложены ученикам 7 – 8 классов для изучения на уроке внеклассного чтения. В произведениях речь идет о тяжелой жизни детей в военное и послевоенное время и морально-этические конфликты между миром взрослых и миром детей. Такие тексты призваны воспитывать чувствительность, сочувствие, понимание, желание поддержать и помочь. Статья поможет глубже понять проблематику этих рассказов.

Ключевые слова: внеклассное чтение, психологический текст, боль, военное и послевоенное время, художественная деталь, морально-этический конфликт.

Angela SOKUR. NURTURE THE COMPASSION (BY THE STORIES OF GRYGOR TYUTYUNNYK)

The article is devoted to ideological and artistic analysis of four stories by Grygor Tyutyunnyk that can be offered to students of 7 – 8 classes for learning at the lesson of home reading. In the works referred to the plight of children in war and post-war period and ethical conflicts between the adult world and the world of children. These texts are intended to bring sympathy, compassion, understanding, willingness to support and help. The article will help to better understand the problems of these stories.

Keywords: home reading, psychological text, pain, war and post-war period, artistic detail, moral and ethical conflict.

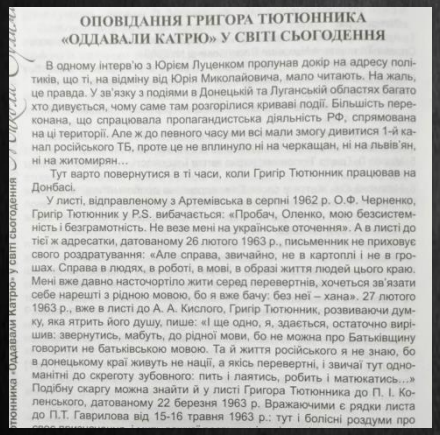

ОПОВІДАННЯ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ОДДАВАЛИ КАТРЮ» У СВІТІ СЬОГОДЕННЯ

В одному інтерв'ю з Юрієм Луценком пролунав докір на адресу політиків, що ті, на відміну від Юрія Миколайовича, мало читають. На жаль, це правда. У зв'язку з подіями в Донецькій та Луганській областях багато хто дивується, чому саме там розгорілися криваві події. Більшість переконана, що спрацювала пропагандистська діяльність РФ, спрямована на ці території. Але ж до певного часу ми всі мали змогу дивитися 1-й канал російського ТБ, проте це не вплинуло ні на черкащан, ні на львів'ян, ні на житомирян...

Тут варто повернутися в ті часи, коли Григір Тютюнник працював на Донбасі.

У листі, відправленому з Артемівська в серпні 1962 р. О.Ф. Черненко, Григір Тютюнник у P.S. вибачається: «Пробач, Оленко, мою безсистемність і безграмотність. Не везе мені на українське оточення». А в листі до тієї ж адресатки, датованому 26 лютого 1963 р., письменник не приховує свого роздратування: «Але справа, звичайно, не в картоплі і не в грошах. Справа в людях, в роботі, в мові, в образі життя людей цього краю. Мені вже давно насточортіло жити серед перевертнів, хочеться зв'язати себе нарешті з рідною мовою, бо я вже бачу: без неї – хана». 27 лютого 1963 р., вже в листі до А. А. Кислого, Григір Тютюнник, розвиваючи думку, яка ятрить його душу, пише: «І ще одно, я, здається, остаточно вирішив: звернутись, мабуть, до рідної мови, бо не можна про Батьківщину говорити не батьківською мовою. Та й життя російського я не знаю, бо в донецькому краї живуть не нації, а якісь перевертні, і звичаї тут одноманітні до скреготу зубового: пить і лаятись, робить і матюкатись...» Подібну скаргу можна знайти й у листі Григора Тютюнника до П. І. Коленського, датованому 22 березня 1963 р. Вражаючими є рядки листа до П.Т. Гаврилова від 15-16 травня 1963 р.: тут і болісні роздуми про

Слюсарєва О. Образ любові як утілення високої християнської цінності в новелі Гр. Тютюнника «Три зозулі з поклоном» / О. Слюсарєва // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2020. – № 7-8. – С. 94-95.

У дописі йдеться про те, що традиційний і водночас модерний художник слова Григір Тютюнник повідав у своїй неповторній манері про всесильну любов як одну з найвищих моральних цінностей буття.

Призначений для учнів, студентів та вчителів.

Сокур А. Виховуємо співчуття / А. Сокур // Українська мова та література в школах України. – 2016. – № 11. – С. 22-24.

Статтю присвячено ідейно-художньому аналізу чотирьох оповідань Григора Тютюнника. У творах ідеться про тяжке життя дітей у воєнний і повоєнний час та морально-етичні конфлікти між світом дорослих і дітей.

Допис створений для вчителів-словесників та викладачів.

Сулима М. Оповідання Григора Тютюнника «Оддавали Катрю» у світі сьогодення / М. Сулима // Полтавська криниця. – 2018. – № 1-2. – С. 236-239.

У даній статті автор проводить паралель між подіями в оповіданні «Оддавали Катрю» із сучасним Донбасом.

Стаття допоможе дослідникам і літературознавцям.

«З ЛЮБОВІ Й МУКИ НАРОДЖУЄТЬСЯ ПИСЬМЕННИК...»
(ГРИГІР ТЮТЮННИК. ВІЧНА ЗАГАДКА ЛЮБОВІ.
НОВЕЛА «ТРИ ЗОЗУЛІ» З ПОКЛОНОМ»)

Наталія ЩЕКАТУНОВА,
учителька української мови та літератури,
учитель-методист вищої категорії,
досвідчений учитель України,
КОЗ «Тепловський НВК» Луганської області

Мета: перегорнути сторінки життєпису «живописця правди», який твердою ходою прямував до храму Літератури, щоб служити Слову, пройти терниствими стежками життя на Лугащині, пронести в серці кохання, яке бриніть найтоншими нотами, підносить до неба, окриляє душу; прищепити почуття поваги, патріотизму, краси; усвідомити сенс любові; уміння берегти її й шанувати.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет Григора Тютюнника, книжкова виставка «Десь на дні мого серця», ілюстрації до повісті, вальсова світка, вишиті рушники, корзиї, колоски пшениці, нотні надиви, літературна карта Лугащини, слайдиче уроку, тести.

Любов Всевишньої присвячується...
Григір Тютюнник

Перебіг уроку

I. Організаційний момент

Учитель. Усміхніться самі до себе, до вас, поділіться гарним настроєм із товаришами, а нашими гостями. Ми дуже хотіли б, аби такий настрій зберігся у всіх нас до кінця уроку.

Було і буде так в усі часи:
Любов, як сонце світу осіяє.
Безмежну волю людські краси.
Тому Господь її завжди благословляє.

II. Оголошення теми та мети уроку

Учитель. Перегорнути сторінки життєпису «живописця правди», який твердою ходою прямував до храму Літератури, щоб служити Слову; пройти терниствими стежками його життя на Лугащині, пронести в серці кохання, яке бриніть найтоншими нотами, підносить до неба, окриляє душу; прищепити почуття поваги, патріотизму, краси; усвідомити сенс любові; уміння берегти її і шанувати.

Дуже сподіваюся, що на уроці Ви розкриєте всю глибину «нашої болі» й любов до людей душі Григора Тютюнника.

Нехай Вашої думки про письменника-земляка стануть тими підшивками-осяйниками, у яких Ви відкриєтеся як особистість.

Учениця. Епіграф-звучить так: «Любові Всевишній присвячується...». Саме таким — чистим, без відомості та дрібничних кривлянин — молодим, яке лишалось чрезвичайно, патріотичному, краєзнавчому, яке стосунки головних героїв: Михайла, Марфи, Софії,

33

Тютюнник Гр. Син приїхав. Три зозулі з поклоном. Зав'язь: посібник для 11 класу / Гр. Тютюнник. – Харків : Ранок, 2000. – 48 с.

Посібник допоможе учням пригадати твори Григора Тютюнника та розібратися в секретах його письменницької майстерності.

Призначений для учнів 11 класу, вчителів та широкого кола прихильників української літератури.

Щекатунова Н. «З любові й муки народжується письменник…» / Н. Щекатунова // Полтавська криниця. – 2018. – № 1-2. – С. 236-239.

У даній статті автор перегортає сторінки творчості Григора Тютюнника, який твердою ходою прямував до храму Літератури, щоб служити Слову, пройти тернистими стежками ідеологічного життя.

Стаття допоможе дослідникам і літературознавцям.

Додаткові електронні ресурси

1. Герої новел Григора Тютюнника [Електронний ресурс] // УкрЛіб : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=9268 (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
2. Письменник в облозі [Електронний ресурс] // Український тиждень : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://tyzhden.ua/Culture/27843 (дата звернення : 25.11.2021). – Назва з екрана.
3. Творчість Григора Тютюнника [Електронний ресурс] // Ukr.School : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://ukr.school-essay.ru/tvorchist-grigora-tyutyunnika/ (дата звернення : 25.11.2021). – Назва з екрана.
4. Творчість Григора Тютюнника - своєрідна сповідь письменника [Електронний ресурс] // На урок : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://naurok.com.ua/tvorchist-grigora-tyutyunnika---svoeridna-spovid-pismennika-127994.html (дата звернення : 22.11.2021). – Назва з екрана.
5. Тематика новел Григора Тютюнника [Електронний ресурс] // Ukr.School : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://ukr.school-essay.ru/tematika-novel-grigora-tyutyunnika/ (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
6. Тютюнник Григір [Електронний ресурс] // УкрЛіб : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу : https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=110 (дата звернення : 24.11.2021). – Назва з екрана.

Слово про незабутнього

«Мало – бачити. Мало – розуміти. Треба любить. Немає загадки таланту. Є вічна загадка любові», – ці слова Григора Тютюнника вже давно стали афоризмом. Про цього унікального письменника неодноразово писалося і говорилося, що це митець, який аж надто гостро та болюче сприймає життя. «У нього був низький больовий поріг», – як звикли зараз говорити психологи. А за ними цю думку часто, характеризуючи творчість Григора Тютюнника, повторювали літературознавці.

Про Григора Тютюнника написано багато, особливо спогадів. Сучасне українське літературознавство теж не залишає поза увагою його творчість. Задля вшанування пам'яті і величі таланту Григора Тютюнника, його колегами було написано та видано безліч статей та публікацій про його життя та письменницьку долю.

85-річчя Григора Тютюнника

Любові Всевишньої сяйво

Віценя Л. Любові Всевишньої сяйво / Л. Віценя // Зоря Полтавщини. – 2016. – 16 груд. – С. 13.

У статті описуються заходи, що відбулись у селі Шилівці Зіньківського району з нагоди 85-річчя Григора Тютюнника. Подані спогади колег про письменника.

Для широкого читацького загалу.

ПРАВКА ВІД ГРИГОРА

Любов ГОЛОТА

Середина березня 1977 року пливла під ногами сніготалом і обвівала лице пахучим вітерцем. В Ірпені весна вже не ввижалася, а входила в очі – хотілося збити хустку на потилицю і гріти тім'я проти сонця. В Ірпінь я приїхала вперше, разом зі своїми перевесниками з інших областей, нас мали прийняти в Спілку. Це було дещо несподівано – молодих поетів запрошували на поетичний вечір, засідання Президії, на зустріч з відомими письменниками столиці. Треба було поселитися в будинку творчості, нами мав опікуватися і розселяти Борис Панасович Комар, якого треба було знайти в першому

– Вітаю, ви – поет! Не люблю це слово «поетеса». А тепер давайте поговоримо. У першому вірші ви кажете: «запульсує як жилка». А чому не «заб'ється»? Краще ж. Подумайте.

А третій вірш ви ж найкращим вважаєте?

Киваю.

– А прочитайте останні рядки.

– ... «У світі цім я буду і не буду, а буде світ – цей дивний білий світ»...

– Від молодості ви ще не розумієте, що таке життя і смерть. Легковажите – «Буду і не буду». Бо не вмирали. І не знаєте смерті в лице...

Я, від ніяковості і, – чого гріха таїти – легкої образи випалк.ю:

– Ну... бо ж ніхто не впізнає заздалегідь своєї смер-

Голота Л. Правка від Григора/ Л. Голота // Українська літературна газета. – 2021. – 30 лип. – С. 15.

У статті подано уривок з повісті «Тіра», з книжки «Любов дорослих людей», де йдеться про Григора Тютюнника.

Матеріал сподобається широкому загалу читачів.

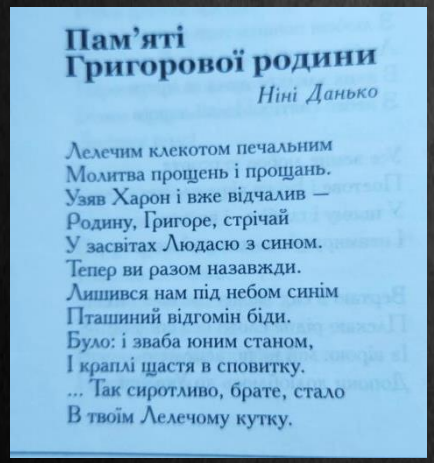

Пам'яті Григорової родини

Ніні Данько

Лелечим клекотом печальним
Молитва прощень і прощань.
Узяв Харон і вже відчалив —
Родину, Григоре, стрічай
У засвітах Людасю з сином.
Тепер ви разом назавжди.
Лишився нам під небом синім
Пташиний відгомін біди.
Було: і зваба юним станом,
І краплі щастя в сповитку.
... Так сиротливо, брате, стало
В твоїм Лелечому кутку.

Данько Н. Пам'яті Григорової родини / Н. Данько // Полтавська криниця. – 2018. – № 1-2. – С. 86.

Вірш-присвята родині Григора Тютюнника від літераторки Ніні Данько.

Розрахована на широке коло читачів.

І пахне Григору любим степом...

Дідик-Снарська І. І пахне Григору любим степом… / І. Дідик-Снарська // Зоря Полтавщини. – 2018. – 7 верес. – С. 35-40.

У статті описується село Мануйлівка, яке так любив Григір Тютюнник. Тут же літераторка Ніна Данько ділиться своїми враженнями і спогадами з облаштування народного музею, де усе нагадує про життя та творчість письменника.

Матеріал стане в нагоді викладачам та студентам.

ГРИГІР ТЮТЮННИК: КОРАЛЯ НА СПОМИН

Неживий О. Григір Тютюнник: кораля на спомин / О. Неживий // Українська літературна газета. – 2019. – 10 трав. – С. 17.

Літературний нарис описує відносини між Григором Тютюнником та Григорієм Булахою. Подано спогади Г. Булахи про письменника.

Матеріали рекомендовано вчителям, студентам.

Посланець від брата : спогад // Наш Дімаров : статті. Інтерв'ю. Спогади. Листи. Присвяти / [ред. Т. Щегельська ; упоряд. Є. Дімарова]. – Київ : Фенікс, 2016. – С. 184-185.

У матеріалі описано спогади Анатолія Дімарова про період становлення Григора Тютюнника як автора.

Призначений для учнів, студентів та вчителів.

ПИСЬМЕННИК І ЧАС

«ПОВІСТЬ ДЛЯ ГРИГОРА»

До 40-х роковин з дня смерті Григора Тютюнника

Феодосій РОГОВИЙ

Новела з велико життя

Роговий Ю. «Повість для Григора» / Ю. Роговий // Українська літературна газета. – 2020. – 13 берез. – С. 18-19.

Стаття-присвята, до 40-х роковин з дня смерті Г. Тютюнника. Григору Тютюннику – від Юрія Рогового.

Допис створений для широкого загалу.

ЗГАДУЮЧИ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Спогад

Страшенко О. Згадуючи Григора Тютюнника / О. Страшенко // Українська літературна газета. – 2018. – 12 січ. – С. 20.

Матеріали статті подані у спогадах Ольги Страшенко про письменника Григора Тютюнника.

Стаття буде корисною для поціновувачів української літератури.

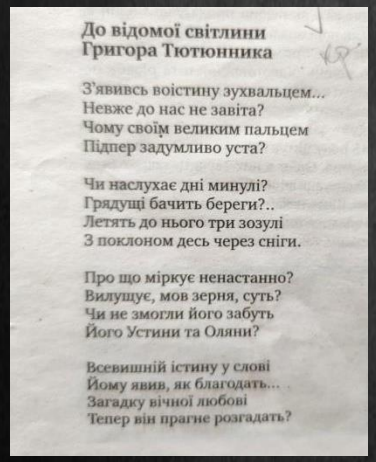

До відомої світлини Григора Тютюнника

З'явивсь воістину зухвальцем...
Невже до нас не завіта?
Чому своїм великим пальцем
Підпер задумливо уста?

Чи наслухає дні минулі?
Грядущі бачить береги?..
Летять до нього три зозулі
З поклоном десь через сніги.

Про що міркує ненастанно?
Вилущує, мов зерня, суть?
Чи не змогли його забуть
Його Устини та Оляни?

Всевишній істину у слові
Йому явив, як благодать...
Загадку вічної любові
Тепер він прагне розгадать?

Шугай О. До відомої світлини Григора Тютюнника / О. Шугай // Літературна Україна. – 2017. – 30 берез. – С. 10.

Вірш-присвята письменнику Григору Тютюннику від Олександра Шугая.

Широкому читацькому загалу.

Шугай О. «Усе живе – тепле…» : Нове про Григора Тютюнника. / О. Шугай. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2006. – 226 с.

У книзі, крім самобутніх художніх творів, представлено документи, переконливі факти героїчного життя та подвижницької праці Григора Тютюнника.

Адресована широкому колу читачів, шанувальникам таланту незабутнього прозаїка.

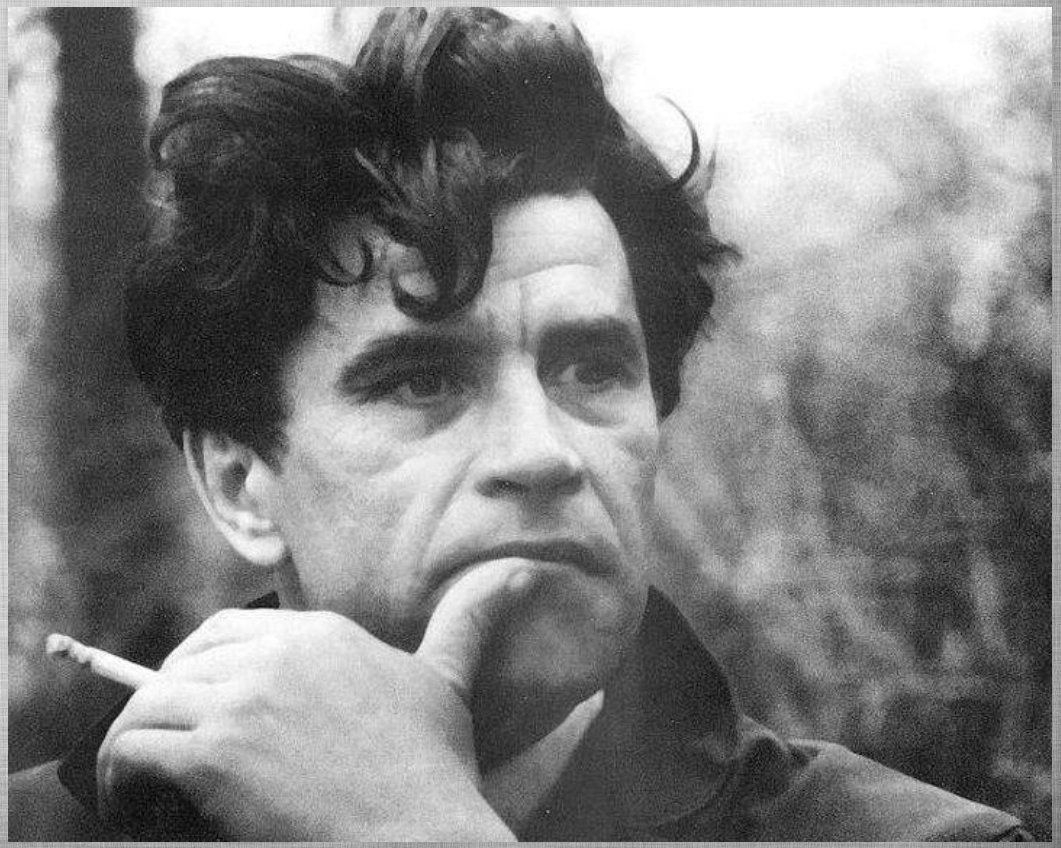

Додаткові електронні ресурси

1. Атлантида братів Тютюнників [Електронний ресурс] // ЛітАкцент : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2011. – Режим доступу: http://litakcent.com/2011/12/07/atlantyda-brativ-tjutjunnykiv/ (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
2. Григір Тютюнник. Письменник, чиє ім’я на літературній карті України вже давно стало легендою [Електронний ресурс] // Радіо Свобода : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2001. – Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/884112.html (дата звернення : 23.11.2021). – Назва з екрана.
3. "Завжди працюю над почуттями": 89 річниця з народження Григора Тютюнника [Електронний ресурс] // Суспільне. Культура : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: https://suspilne.media/85568-zavzdi-pracuu-nad-pocuttami-89-ricnica-z-narodzenna-grigora-tutunnika/ (дата звернення : 25.11.2021). – Назва з екрана.
4. СПОГАДИ ПРО ГРИГОРА ТЮТЮННИКА. Товкачівка [Електронний ресурс] // Українська літературна газета : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2014. – Режим доступу: https://litgazeta.com.ua/articles/tovkachivka-2/ (дата звернення : 25.11.2021). – Назва з екрана.
5. Хто такі Григорій та Григір Тютюнники [Електронний ресурс] // Сайт міста Львова : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: : https://www.032.ua/news/2876393/hto-taki-grigorij-ta-grigir-tutunniki-i-aki-taemnici-prihovue-budivla-liceu-no28-foto-video (дата звернення : 24.11.2021). – Назва з екрана.